

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

Hárjehallanoahpuid

GIEHTAGIRJI

Dieđut, njuolggadusat ja rávvagat

2021 rájes

Sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahppu

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput 1.-7. ceškiide

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput 5.-10. ceškiide

SISDOALLU

1. ÁLGGAHUS	2
2.OAHPAHEADDJEOAHPUID HÁRJEHALLAN	2
Hárjehallanoahput oppalaččat.....	2
Verddeskuvllat ja hárbhallanskuvllat ja verddemánáidgárddit ja hárbhallanmánáidgárddit	2
Hárjehallanoahpuid viidodat ja lágideapmi	2
Sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahppu. Golmma (3) jagi oahppu	3
Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput 1.-7. dásiide ja 5.-10. dásiide. Viđa (5) jagi oahppu	3
Hárjehallanbeivviid čađaheapmi.....	4
Hárjehallanjoavkkut	4
Olles hárbhallanbáiki lea oahppanarena.....	5
Bargoáigi hárbhallamiin	5
3. HÁRJEHALLANOAHPU SISDOALLU, PROGREŠUVDNA, BAGADALLAN JA ÁRVVOŠTALLAN	6
Hárjehallanoahpuid sisdoallu.....	6
MOA hárbhallan	6
VUO 1-7 hárbhallan.....	7
VUO 5-10 hárbhallan.....	8
Girjás hárbhallan	9
Progrešuvnna huksen.....	9
Hárjehallanráhkkaneapmi	10
Galledeapmi hárbhallanbáikkiin.....	10
Bagadallan ja árvoštallan.....	10
Hárjehallama čuoovolahttin -raporteren	11
Hárjehallanvásáhuseaid, oahppama ja reflekšuvnna dokumenteren ja ovdanbuktin.....	12
Hárjehallanseminára	12
Jus čuožžila eahpádus hárbhallama dohkkeheami ektui	12
Jus ii oaččo hárbhallama dohkkehuvvot.....	13
Dohkálašvuoda árvoštallan	13
4. OVTTASBARGGU SEARVELANJAT, ROLLAT JA OVDDASVÁSTÁDUSAT	14
Ovttasbarggu searvelanjat	14
Hárjehallanskuvlla ja hárbhallanmánáidgárddi rollat ja ovddasvástádusat.....	14
Skuvlaeaiggát/Mánáidgárdeeaiggát	14
Rektor/ Mánáidgárdejođiheadji	15
Hárjehallanoahpaheadji ovddasvástádus	15
Sámi allaskuvlla ovddasvástádus.....	16
SOA- goahti	17
Studeantta ovddasvástádus.....	17
Fágaoahpaheadji.....	17
Prográmmajođiheadji	17
Hárjehallankonsuleanta/-ráđđeaddi.....	18
Oahppojođiheadji	18
Goahtejođiheadji	18
5. STUDEANTTAID HÁRJEHALLANGOLUID GOKČAN	18
6. EARÁ NJUOLGGADUSAT	19
Politiijadiuodáštus.....	19
Jávohisvuoda geatnegasvuoha	19
Tuberkulose duodášteapmi	20
Hárjehallan ja sadjásažžan doaibmat.....	20
Hárjehallan iežas bargosajis	20
Jávkan dahje virgelohpi hárbhallanáigodagas.....	20

1. ÁLGGAHUS

Giehtagirjái leat čohkkejuvvon dieđut, njuolggadusat ja rávvagat mat gusket hárjehallanoahpu praktihkalaš čađaheapmái. Oahpaheaddjeoahpuid nationála lánkaásahusat, rámmaplánat ja njuolggadusat leat báikkálaččat heivehuvvon Sámi allaskuvlii ja sámi oahpaheaddjeoahpuide. Giehtagirji lea hábmejuvvon šiehtadusaid vuodul mat gusket verddeskuvllaide, verddemánáidgárddiide, hárjehallanmánáidgárddiide ja hárjehallanskuvllaide ja dáid ovttasbargui Sámi allaskuvllain. Giehtagirji lea buohkaid váste geain lea dahkamuš hárjehallanoahpuiguin, nu go oahpaheaddjestudeanttaid, fágaoahpaheddjiid, hárjehallanoahpaheddjiid, rektoriid, mánáidgárdejođiheddjiid ja earáid geat dárbašit dáid dovdat.

2.OAHPAHEADDJEOAHPUID HÁRJEHALLAN

Hárjehallanoahput oppalaččat

Oahpaheaddjeoahput lea profešuvnaoahput mat galget nannet oahpaheaddjestudeanttaid fágamáhtu, mánáid- ja oahppimáhtu ja oahpaheaddjeidentitehta. Hárjehallanoahpu lea ovttadássásaš teorijaoahpuin. Studeanttat galget iežaset praktihkalaš ja teorehtalaš oahpaheaddjemáhtuid nannet hárjehallamiid, teorehtalaš oahpuid, lohkamusašaid, iežaset skuvlabargguid, vásáhusaid, reflekšuvnnaid ja eksámenbargguid bokte. Oahput leat heivehuvvon oktii nu ahte studeanttat vásihit ollisvuodá oahpahusain mat dáhpáhuvvet dain iešguđet arenain. Váldooahppanbáikin leat Sámi allaskuvla, verddemánáidgárddit/verddeskuvllat ja hárjehallanmánáidgárddit/hárjehallanskuvllat.

Verddeskuvllat ja hárjehallanskuvllat ja verddemánáidgárddit ja hárjehallanmánáidgárddit

Sámi allaskuvllas leat verddešiehtadusat ---- ja ----- mánáidgárddiiguin ja skuvllaiguin. Leat maiddái dáhkkon hárjehallanšiehtadusat mánáidgárddiiguin ja skuvllaiguin eará guovlluin Sámis. Verddeskuvllain, verddemánáidgárddiin, hárjehallanmánáidgárddiin ja hárjehallanskuvllain lea earenoamáš ovddasvástádus vuostávdit studeanttaid hárjehallamiidda. Dain mánáidgárddiin ja skuvllain nammaduvvojit hárjehallanoahpaheaddjit, geat ožžot váldoovddasvástádusa láidestit studeanttaid hárjehallamiin. Hárjehallanoahpaheddjiin leat bargovásáhusat ja bargomáhtut maid juogadit studeanttaiguin. Studeanttat plánejit, geahččaladdet, árvoštallet ja ovdánit bargguid vuodul ja hárjehallanoahpaheaddji bagadallama ja árvoštallama vehkiin. Juohke hárjehallamii leat čilgejuvvon vurdojuvvon oahppanjokosot ja studeanttabarggut. Buot hárjehallamat galget čađahuvvon ja dohkkehuvvon ovdal studeantta sáhtta loahppaduodaštusa oážžut.

Hárjehallanoahpuid viidodat ja lágideapmi

Nationála rámmat mearridit man ollu beavvit galget várrejuvvot hárjehallanoahpui guđe ge oahpaheaddjeoahpus.

Sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahppu. Golmma (3) jagi oahppu

Hárjehallanoahppu galgá leat unnimusat 100 beaivvi mat čađahuvvot iešguđet mánáidgárddiin lagat gulahallama ja soahpamušaid bokte. Unnimusat 85 beaivvi galget leat mánáidgárddis, unnimusat 75 beaivvi galget leat vuosttáš guovtti oahppojaigi, ja unnimusat 25 beaivvi maŋemus oahppojaigi.

Hárjehallanoahpuid ráhkkaneapmi, árvoštallan ja loahpaheapmi leat beaivvit mat bohtet lassin.

Mánáidgárdeoahpaheaddjeoahppu juohká hárjehallama mángga áigodahkii vai studeanttat besset buot máhttoviidodagaid olis hárjehallat. Giđđalohkanbaji hárjehallamat juhkkojit guovtti vuosttáš oahppojaigi moatti áigodahkii, muhto lohkkojit lihkká oktan hárjehallamiin raporterema dáfus.

Juohke hárjehallamis galgá studeanttain hárjehallanoahpaheaddji gii láidesta, bagadallá ja árvoštallá studeanttaid hárjehallamiin. Hárjehallanoahppu čađahuvvo 3 jagi oahpus ná:

	Čakčat	Giđđadálvve	Giđđat
1. oahppojaigi	15 beaivvi	10 beaivvi	10 beaivvi
2. oahppojaigi	15 beaivvi	15 beaivvi	10 beaivvi
3. oahppojaigi	15 beaivvi	10 beaivvi	

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahput 1.-7. dásiide ja 5.-10. dásiide. Viđa (5) jagi oahppu

Hárjehallanoahppui leat várrejuvnon oktiibuot 115 beaivvi, mat čađahuvvot iešguđet skuvllain sierra soahpamušaid bokte. Dáin galget 110 beaivvi čađahuvvot bagadallama vehkiin nu ahte studeanttat ožžot máhcahaga iežaset oahppamis ja ahtanuššamis. Dáin 110 beaivvis galget 5 beaivvi várrejuvnot hárjehallamii mas fáddán lea sirdašupmi mánáidgárddi ja vuodđoskuvlla ja vuodđoskuvlla ja joatkkaskuvllaid gaskkas. Lassin galget 5 álggahanbeaivvi 1.oahppojaigi álggogeahčen, mas áican ja oahpásnuvvan lea guovddážiis. Hárjehallanoahpuid ráhkkaneapmi, árvoštallan ja loahpaheapmi leat lassin dan 115 beaivái.

1.-7.

	Čakčat	Giđđat
1. oahppojaigi	5 beaivvi álggaheapmi, áican ja oahpásnuvvan skuvllii (ii dárbbáš bagadalli) 15 beaivvi 1.-7. cehkiin (galgá bagadalli/árvoštalli) 5 beaivvi mánáidgárddis (galgá bagadalli/árvoštalli)	
2. oahppojaigi	30 beaivvi 1.-7. cehkiin (galgá bagadalli/árvoštalli)	
3. oahppojaigi	30 beaivvi 1.-7. cehkiin (galgá bagadalli/árvoštalli)	
4. oahppojaigi		30 beaivvi 1.-7.- cehkiin (galgá bagadalli/ árvoštalli)
5. oahppojaigi	0 beaivvi	0 beaivvi

5.-10.

	Čakčat/ beaivvi	Gidđat/beaivvi
1. oahppojagi	5 beaivvi álggaheapmi, áican ja oahpásnuvvan (ii dárbbas bagadalli) 15 beaivvi 5.-10. cehkiin (galgá bagadalli) 5 beaivvi joatkkaskuvllas (galgá bagadalli)	
2. oahppojagi	30 beaivvi 5.-10. cehkiin (galgá bagadalli)	
3. oahppojagi	30 beaivvi 5.-10. cehkiin (galgá bagadalli)	
4. oahppojagi		30 beaivvi 5.-10. cehkiin (galgá bagadalli/ árvoštalli)
5. oahppojagi	0 beaivvi	0 beaivvi

Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpuin lea hárrjehallanbeaivvit juhkkovuvvon nu ahte vuosttaš oahppojagis čađahit studeanttat 20 hárrjehallanbeaivvi (4 vahku) + 5 álggahanbeaivvi. Nuppi, goalmmát ja njealját oahppojagi čađahit studeanttat 30 hárrjehallanbeaivvi (6 vahku) juohke jagi. Mo beaivvit juhkkovit lohkanbajiid mielde mearriduvvo sierra jahkeplánaid ja hárrjehallančađahanplánaid mielde. Vuosttaš oahppojagi leat vihtta beaivvi heivejuvvon áicamii ja oahpásnuvvamii vuodđoskuvllas, ja dalle ii dárbbas studeanttain hárrjehallanoahpaheaddji. Láidesteaddji sáhtta skuvlla rektor. Viđát oahppojagis ii leat hárrjehallanoahppu.

Hárrjehallanbeivviid čađaheapmi

Buot oahpaheaddjeoahpuid hárrjehallamat ja daidda gullelaš plánen- ja árvoštallančoahkkimat leat bákkolaččat. Jávkán dohkkehuvvo dušše earenomáš ákkaid geažil gitta 15 % (gč. sierra njuolggadusaid jávkama birra) Hárrjehallanbeaivvit sáhttet iešguđet vugiid mielde čađahuvvot iešguđet lohkanbajiid ja iešguđet oahppojagiid. Hárrjehallanbeaivvit sáhttet čohkkejuvnot, biđgejuvnot dahje juhkkovuvvot. Juohke oahppojahkái mearriduvvo hárrjehallančađahanplána mii siskkiduvvo ollislaš oahpahusplánii (lohkanbadjeplánii). Buot hárrjehallanbeaivvit mat čađahuvvot čakčalohkanbajis (dahje gidđalohkanbajis) lohkkovit oktan hárrjehallamiin, ležžet go beaivvit čohkkejuvvon, biđgejuvvon dahje juhkkovuvvon. Dábálaččat čađahuvvo sihke čakčalohkanbaji ja gidđalohkanbaji hárrjehallan seamma hárrjehallanbáikkis ja seamma hárrjehallanoahpaheaddji luhtte, muhto ii álo.

Hárrjehallanjoavkkut

Oahpaheaddjestudeanttat juhkkovuvvojit hárrjehallanjoavkkuide juogo čiekŋudeami, progreshuvna, fágačiekŋudeami dahje máhttoviidodatčiekŋudeami ektui. Ovtta hárrjehallanjoavkkus sáhttet gaskkal 2-4 studeantta. Sierra dilálašvuodain sáhtta studeanta okto leat hárrjehallamis. Juohke studeantajovkui nammaduvvo hárrjehallanoahpaheaddji. Studeanttat leat dábálaččat seamma hárrjehallanjoavkkus ja hárrjehallanbáikkis ovtta hárrjehallanáigodaga čađa. Lea SOA- goađi hálddahus mii hálddaša

studeantajoavkkuid ja juohká studeantaid hárjehallanbáikkiide dađi mielde makkár dárbbut leat ja mo hárjehallanbáikkiid vejolašvuodát ja šiehtadusat leat.

Juohke hárjehallanjoavku vállje gulahallanstudeanta/luohttámušolbmo, gii geahččá bearrái ahte hárjehallanjoavku gulahallá, čoahkkana ja doaimmaha plánejuvvon doaimmaid ja árvoštallá iežas doaimmaid. Gulahallandoaimma sáhtta juogadit, nu ahte buohkain joavkkus lea ovddasvástádus iešguđet áiggi.

Jus čuožžilit váttisvuodát hárjehallamis maid joavku ii nagot ieš dahje ovttas hárjehallanoahpaheddjiin čoavdit, de galgá ášši ovddiduvvot Sámi allaskuvlla SOA- gohtái. SOA- gohti bidjá johtui váttisvuodá čoavdinproseassa. Čoavdinprosessii leat sihke studeanttat ja hárjehallanoahpaheaddjit geatnegahtton searvat. Čoavdinproseassa lea oassin hárjehallama dohkkeheamis. Váilevaš searvan sáhtta váikkuhit hárjehallama dohkkeheapmái.

Olles hárjehallanbáiki lea oahppanarena

Studeanta lea oassin buot hárjehallanbáikki bargo- ja oahppansearvelanjain ja klássain gos lea oahppanjoksosiid, hárjehallanbargguid ja ulbmiliid ektui govtolaš. Studeanta galgá maid lagas gulahallamiin hárjehallanbáikkiin sáhttit čohkket empiriija skuvlabargguid ja eará dutkan- ja ovdánahttindoaimmaid váste.

Bargoáigi hárjehallamiin

Studeantaid dábálaš bargoáigi hárjehallamiin lea gaskkal dii. 8.00 ja 16.00. Studeanttat čuvvot hárjehallanoahpaheaddji bargodiimmuid mat dábálaččat leat 37.5 diimmu vahkkui, čadnojuvvon ja čanakeahtes áiggit. Studeanttat servet čoahkkimiidda mat leat lassin dábálaš bargoáiggiid. Geatnegahtton bargoáiggit manjel dábálaš bargoáiggi lea vejolaš luvvet manjit bargoáiggiin. Studeanttat čuvvot bargoáigenjuolggadusaid mat gustojit iešguđet hárjehallanbáikkiin. Bargoáiggiin galgá studeanttain vejolašvuolta plánet, árvoštallat ja oažžut bagadallama.

Mánáidgárdeoahpaheaddjestudeanttat galget jođihit unnimusat --- pedagogalaš doaimma vahkkui, ja muđui galgá studeanttain váldoovddasvástádus unnimusat.... doibmii. Studeanttat galget oažžut unnimusat 2 diimmu bagadallama vahkkui go lea 1 studeanta, ja 3 diimmu bagadallama go leat guokte studeanta.

Vuodđoskuvlaoahpaheaddjestudeanttat galget searvat unnimusat 13-15 oahpahasdiibmui juohke vahku, ja juohke studeanttas galgá unnimusat 4 oahpahasdiibmui váldoovddasvástádus vahkkosaččat. Studeanttaid čađahan oahpahasdiimmuid sáhtta lasihit. Jus ii leat vejolaš fállat studeanttaide doarvái oahpahasdiimmuid dihto fágain, de sáhttet studeanttat searvat ja oahpahit eará fágain lassin go leat smávvaskuvladásis hárjehallame. Jus leat nuoraidskuvladásis oahpaheame de váldonjuolggadus lea ahte

oahpaha čiekŋudanfága. Earenoamáš diliid ektui sáhtta oahpahit eará fága. Studeanttain galget juohke vahku leat 10-13 diimmu main lea bagadallan. Bagadallama sáhtta maid addit jogo rektor, inspektevra dahje eará oahpaheaddji skuvllas. Allaskuvlla fágaoahpaheaddjit sáhttet dárbbu mielde leat veahkin bagadallamis.

3. HÁRJEHALLANOAHPU SISDOALLU, PROGREŠUVDNA, BAGADALLAN JA ÁRVVOŠTALLAN

Hárjehallanoahpuid sisdoallu

MOA hárjehallan

<p>Vuosttaš (1.) jahki</p>	<p>Hárjehallanperspektiiva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • láidesteapmi ámmáhii ja iežas oahpaheaddjeidentitehtii • mánáidgárdi pedagogalaš áhahussan, reflekšuvnna vuolggahapmi sámi perspektiivvas • bajásgeassin, ovdánahttin ja birgen • sámi mánáid riektavuodđu <p>Máhttoviidodagat: <i>MSOO- Mánáid stoahkan, oahppan ja ovdáneapmi</i> <i>GTM- Giella, teaksta ja matematihkka</i> <i>LDL- Luondu, dearvašvuohta ja lihkaeapmi</i></p>
<p>Nubbi (2.) jahki</p>	<p>Hárjehallanperspektiiva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • miehtasámi láidesteapmi • Norgga, Suoma ja Ruota vuogádagat • gielladilit, mánáid dilit iešguđet guovlluin • mánáid mánggabealatvuohta • mánát iešguđet dárbbuiguin <p>Máhttoviidodagat: <i>SOE- Servodat, oskkoldat ja etihkka</i> <i>DJH- Duodji, juoigan ja hutkáivuohta</i> <i>SMG- Sámegealla, mánggagielatvuohta ja giela ealáskahttin</i></p>
<p>Goalmát (3.) jahki</p>	<p>Hárjehallanperspektiiva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sámi ja eamiálbmotmánáidgárdeperspektiiva • mánáidgárdi organisašuvdnan ja kvalitehtasihkarastin • jođiheapmi, profešunalitehta ja searvevuohta • máná ja mánáid mielmearrideapmi ja demokratiija • ovttasbargu ja fierpmádathuksen váhnemiiguin, báikkálaš birrasiiguin ja veahkkebálvalusaiguin • molsun(dahje sirdin) mánáidgárddis skuvlii • dutkanvuodusteapmi ja mánáidgárddi ovdánahttin <p>Máhttoviidodagat: <i>MČÁ- Mánáidgárdepedagogihkka- čiekŋudeapmi árbevirolaš máhtus ja sámi kultuvrras</i> <i>JOO- Jođiheapmi, ovttasbargu ja ovddideapmi</i> <i>BA- bargu</i></p>

VUO 1-7 hárjehallan

	Sámi vuodđoskuvlaoahpaheadjeoahpu 1.-7. ceahki mastera hárjehallan 1. syklus
Hárjehallanbáiki	1. jagi alces lagaš skuvllas. 2. jagi miehtá Sámi hárjehallan Norggas, Suomas dahje Ruotas. 3. jagi hárjehallan báikegottiin gos sámegeiella áitojuvvon dilis dahje ovdamearkan eará eamiálbmotguovlluin.
Luohkkáceahkki	1.-7. ceahkis 80 beaivve ja mánáidgárddis 5 beaivve. Studeanta galgá hárjehallat buot luohkkácehkiin 1.-4. ja 5.-7. hárjehallanáigodagain.
Hárjehallanvuohki	Oahpu álgomuttus lágiduvvo observerenhárjehallan. Muđui hárjehallanvuohki šiehtaduvvo progrešuvna ja hárjehallanskuvlla ja Sámi allaskuvlla gáibádusaid ektui. Juohke hárjehallamis lea dutkan guovddážis, ja studeanta galgá čađahit dutkan- ja ovdánahttinbarggu.
Viidodat (beaivvit)	85
Oahppanjoksoat	Váldofáttát hárjehallama vuosttaš syklusis gusket oahpaheadji rollii ja bargui, ohppiid mánggabealatvuhtii ja skuvlaorganisašuvdnii čuovvovaš fáttáid bokte, mat čužžot maiddá pedagogihka ja oahppimáhtu fágaplánas: <ul style="list-style-type: none"> • iežas oahpaheadjeidentitehta ovddideapmi • oahpaheadji mánggabealat dilis sámi oahpahas • oahpahusa jođiheapmi ja deaivvadeapmi ohppiiguin • oahpahusa plánen, čađaheapmi ja árvvoštallan • oahppama árvvoštallan ja heivehuvvon oahpahas • skuvlaorganisašuvdna ja ovttasbargu eará ásahusaiguin. <p>Oahpus lea erenomáš deaddu álgooahpahas (lohkan, čállin ja matematihkka). Oahpu áigge vuodjut eandalii sámegeielat 1.-7. ceahki oahpahussii.</p> <p>OPPALAŠ GELBBOLAŠVUOHTA Studeanttat</p> <ul style="list-style-type: none"> • máhttet heivehit oahpahusa ja fágalaš sisdoalu buotlágan ohppiide • máhttet ovddidit ohppiid oahppama ja vuodđogálggaid • hálddašit skuvlla rievdadeami ja ovddideami ovttasbarggu ja fágalaš ja pedagogalaš ovddideami oaidninvuogis • máhttet teoriija ja dutkama vehkiin kritihkalaččat árvvoštallat iežaset ja earáid praksisa • leat ovddidan iežaset oahpaheadjeidentitehta ja kommuniseren- ja gulahallangealbbu mii vuodđuduvvá profešuvdnaetihkalaš oaidninvuohkái
Bargogáibádusat	Hárjehallamiin čađahuvvojit dutkan- ja ovdánahttinboaimmat: Vuosttaš jagi observerendutkamuš ja jearahallamat ja oahppoplánaanalysat. Nuppi jagi ovdamearkan fenomenagrafalaš dahje narratiivvalaš dutkamuš. Goalmát jagi ovdamearkan akšuvdnadutkamuš dutkan- ja ovdánahttinboaimman.

	Sámi vuodđoskuvlaoahpaheadjeoahpu 1.-7. ceahki mastera hárjehallan 2. syklus
Hárjehallanbáiki	Studeanta vällje ieš.
Luohkkáceahkki	1.-7. ceahkki. Studeanta vuodju eandalii álgooahpahusa problematihkkii hárjehallamis.
Hárjehallanvuohki	Guhkes loahppahárjehallan mas studeanta beassá vuodjut didaktihkalaš gažaldagaide, vuodjut oahpaheadjeámmáhii ja skuvlla ovddideapmái ja háhkat dutkanmateriála.
Viidodat (beaivvit)	30

Oahppanjoksoat	<p>Studeanttat vudjot oahppama jodiheapmái ja ožžot čiekŋalut gova ohppiid heterogenuvuodas. Sii viidásit barget dutkan- ja ovdánahttindoaimmaiguin skuvlla oktavuodas ja ipmirdit ovdáneami mearkkašit skuvlla rievadanproseassa.</p> <p>OPPALAŠ GELBBOLAŠVUOHTA</p> <p>Studeanttat</p> <ul style="list-style-type: none"> • máhttet fátmastit ja hukset gaskavuodaid ohppiide ja sin fuolaheddiide • máhttet aktiivvalaččat čadahit rievadanproseassaid ja váldet ovddasvástádusa fágalaš ja pedagogalaš ođasteamis ja dasa guoskevaš ovttasbarggus fátmastemiin lokála servodat-, bargo- ja kultureallima oahpahussii • máhttet kritihkalaččat árvvoštallat iežaset ja earáid praksisa čujuhemiin teorijii ja dutkamii • máhttet nannet riikkaidgaskasaš ja mánggakultuvrralaš oaidninvugiid skuvlla bargui ja oažžut demokrátalaš oassálastima ja bissovaš ovdáneami.
Bargogáibádusat	Hárjehallamis lea vejolaš háhkat dutkanmateriála masterbargui.

VUO 5-10 hárjehallan

	Sámi vuođđoskuvlaoahpaheaddjoahpu 5.-10. ceahki mastera hárjehallan 1. syklus
Hárjehallanbáiki	<ol style="list-style-type: none"> 1. jagi alcces lagaš báikkis. 2. jagi miehtá Sámi hárjehallan Norggas, Suomas dahje Ruotas. 3. jagi hárjehallan báikegottiin gos sámegeiella rašes dilis.
Luohkkáceahkki	80 beaivve 5.-10. ceahkis ja joatkkaskuvllas 5 beaivve mas fáddá lea sirdáseapmi vuođđoskuvllas joatkkaskuvlii . Studeanta galgá hárjehallat buot luohkkácehkiin 5.-7. ja 8.-10. hárjehallanáigodagain.
Hárjehallanvuohki	Progrešuvnna ja fágaoahpahusa mielde.
Viidodat (beaivvit)	85
Oahppanjoksoat	<p>Hárjehallamis deattuhuvvo oahpaheaddji ámmáha, barggu ja ohppiid mánggabealatvuoda ja skuvlla ovddideami áššedovdin doaimman. Studeanttaid máhtut ja dáiddut oahpaheaddjeámmáhis ovddiduvvojit ja sosialiserejuvvo oahpaheaddji ámmáhii.</p> <p>Váldofáttát hárjehallama vuosttaš syklusis gusket oahpaheaddji rollii ja bargui, ohppiid mánggabealatvuhtii ja skuvlaorganisašuvdnii čuovvovaš fáttáid bokte, mat čužžot maiddá pedagogihka ja oahppimáhtu fágaplánas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • iežas oahpaheaddidentitehta ovddideapmi • oahpaheaddji mánggabealat dilis sámi oahpahusas • oahpahusa jodiheapmi ja deaivvadeapmi ohppiiguin • oahpahusa plánen, čađaheapmi ja árvvoštallan • oahppama árvvoštallan ja heivehuvvon oahpahus • skuvlaorganisašuvdna ja ovttasbargu eará ášahusaiguin. <p>OPPALAŠ GELBBOLAŠVUOHTA</p> <p>Studeanta</p> <ul style="list-style-type: none"> • máhtta geavahit ja čadahit oahppofágalaš bargguid buot ohppiide ohppiid oahppama ja vuođđogálggaid ja -dáidduid ovdánahttimii ja sus lea ovddidan- ja rievdadangelbbolašvuhta man ulbmilin lea ovttasbarggus earáiguin fágalaččat ja pedagogalaččat ovddidit skuvlla • máhtta teorijia dutkama vehkiin kritihkalaččat árvvoštallat iežas ja earáid praksisa

	<ul style="list-style-type: none"> • ovddida iežas oahpaheaddjeidentitehta ja gulahallan- ja oktavuodagealbba mii vuodđuduvvá profešuvnna etihkalaš oaidninvugiide
Bargogáibádusat	Hárjehallamiin čađahuvvojit dutkan- ja ovdánahttindoaimmat: Vuosttaš jagi observerendutkamuš. Nuppi jagi ovdamearkan fenomenagráfalaš dahje narratiivvalaš dutkamuš. Goalmmát jagi ovdamearkan akšuvdnadutkamuš dutkan- ja ovdánahttindoaimman.

	Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu 5.-10. ceahki mastera hárjehallan 2. syklus
Hárjehallanbáiki	Studeanta vällje ieš.
Luohkkáceahkki	5.-10 ceahkis.
Hárjehallanvuohki	Guhkes loahppahárjehallan mas studeanta beassá vuodjut didaktihkalaš gažaldagaide, vuodjut oahpaheaddjeámmáhii ja skuvlla ovddideapmái.
Viidodat (beaivvit)	30
Oahppanjoksoat	Hárjehallama manjimus jagiin čiekŋuduvvo ja oažžut vuđolaš máhtuid oahppanproseassain, mánáid ovdáneamis ja dutkan ja ovdánahttinbargguin skuvllas. Studeanttaid gelbbolašvuolta skuvlla ovdánahttimis nannejuvvo. OPPALAŠ GELBBOLAŠVUOLTA Studeanta <ul style="list-style-type: none"> • máhtá geavahit máhtuidis ja gálggaidis fátmastit ja hukset oktavuoda ohppiide ja sin fuolaheddjiide • máhtá aktiivvalaččat álggahit rievदानproseassaid ja váldá ovddasvástádusa fágalaš ja pedagogalaš ođasteamis ovttasbarggus earáiguin skuvllas ja servodagas fátmastemiin bárgo- ja kultureallima oahpahussii. • máhtá kritihkalaččat árvvoštallat iežas ja earáid praksisa teoriija ja dutkama vehkiin • máhtá fievrredit riikkaidgaskasaš ja mánggakultuvrralaš oaidninvugiid skuvlla bargui ja oažžut demokrátalaš oassálastima ja bissovaš ovdáneami
Bargogáibádusat	Hárjehallamis lea vejolaš háhkat dutkanmateriála masterbargui.

Girjás hárjehallan

Girjás hárjehallan mearkaša ahte hárjehallanoahppu lágíduvvo nu ahte studeanttat besset molsašuddi bargguid bokte vásihit oahpaheaddjeprofešuvnna sierra beliid. Studeanttat galget áicat, searvat, guorahallat, geahččaladdat, reflekteret ja dutkat verddeskuvlla/-mánáidgárddi dahje hárjehallanmánáidgárddi/- skuvlla doaimmaid. Hárjehallan galgá čájehit skuvlla/mánáidgárddi árgabeaivvi ja studeanttat ožžot vejolašvuoda hárjehallat oahpahit/jođihit pedagogalaš doaimmaid ja oassálastit iešguđetlágan bargguide mat oahpaheaddjeámmáhii juogo mánáidgárddis dahje skuvllas. Teoriija ja praksisa ovttasdoaimman leat čoavddasánit.

Progrešuvnna huksen

Oahppoprográmmaid hárjehallanoahpuide leat sierra hárjehallanplánat, mat čilgejit vurdojuvvon oahppanjoksoat ja mo progreshuvdna huksejuvvo. Hárjehallanoahppu galgá doarjut studeantta nu ahte sus lea dássedis ja lunddolaš ovdáneapmi. Hárjehallanoahppu huksejuvvo máhttui ja vásáhusaide mat studeanttain leat ja ain háhket hárjehallamiin ja teoriijoahpuin iešguđet fágain/máhttoviidodagain ja

pedagogihkas. Sisdoaluid ja dásiid lunddolaš huksen ja reflekten nanne studeantta ahtanuššama ovttá hárrjehallanoahpu áiggis ja ráhkkanahhte nubbái. Progrešuvdna huksema álggaha dábálaččat nu ahte álgohárrjehallamiin lea deaddu áicamiin ja doaimmaid/oahpahusaid čuovvumiin, ja dađistaga galgá studeanttain ovdánit iešheanalašvuohta nu ahte ieža váldet ovddasvástádusa ja jođihit ja oahpahit. Hárrjehallanoahpu sisdoalloplána ja fágaplánat/máhttoviidodatplánat čilgejit lagabuidda mo progrešuvdna huksejuvvo.

Hárrjehallanráhkkanepmi

Juohke hárrjehallamii galgá ovdagihtii ráhkkanit. Ráhkkanepmi lea álgán juo dalle go hárrjehallanáigodagat ja sisdoalut mearriduvvojit. Searvelanjat leat arenat gos ráhkkanit. Dábálaččat dollojit hárrjehallančoahkkimat maidda servet oahpaheaddjeoahpuid studeanttat, fágateama, jođihangoddi, hárrjehallanoahpaheaddjit ja hárrjehallanbáikkiid ovddasteaddjit. Ráhkkanemiin galget čielggaduvvot praktihkalaš áššit, bargujuohkin ja fágalaš áššit. Ráhkkanepmi oassin sáhtta leat fágalaš seminára ja bagadallankursa hárrjehallanoahpaheddjiide. Ovttasbargu ja doaimmat hárrjehallamis šiehtaduvvot. Árvvoštallangirjjáš, hárrjehallanoahpaha giehtagirji, šiehtadusvuođut, prográmaplánat, hárrjehallanplánat, fágaplánat/máhttoviidodatplánat, jávohisvuođa geatnegasvuohta, oahpaheaddjedohkálášvuohta ja eará dehálaš áššit ja dieđut leat oassin ráhkkanepmis.

Galledeapmi hárrjehallanbáikkiin

Oahpaheaddjeoahpuid fágateama ovddasteaddjit galledit studeanttaid ja hárrjehallanoahpaheddjiid hárrjehallamiin. Ulbmil lea juogadit ja ságastallat vásáhusaid, bagadallat ja eará áššiid čielggadit. Galledeapmi ja galledanáigi šiehtaduvvo ovdagihtii. Galledemiide galgá ovdagihtii ráhkkanan, nu ahte dás lea sisdoallu ja ságastallanfáttát čielgasat.

Bagadallan ja árvvoštallan

Bagadallan ja árvvoštallan galgá doarjut studeanta oahppama ja ahtanuššama ja čuovvut oahpu vurdojuvvon progrešuvdna. Hárrjehallanoahpaheaddjit láidestit, bagadallet ja árvvoštallet studeanttaid hárrjehallančađaheami vurdojuvvon oahppanjoksosiid vuostá. Bagadallan lea čađa gaska doaibma nugo ovdal ja maŋnel dihto bargguid, ja sáhtta leat sihke formálalaš (plánejuvvon ja strukturerejuvvon) ja eahpeformálalaš (ii plánejuvvon, dilálašvuohta rahpá bagadallanvejolašvuođa). Bagadallama vuodđun leat sámi vuolggasajis oahppanoainnut ja olmmošgovva.

Studeantajoavku oažžu sihke ovttaskas- ja joavkobagadallamiid. Studeanttat čađahit/ oahpahit ja jođihit ieža ja áicet go mielstudeanttat ja hárrjehallanoahpaheaddjit jođihit pedagogalaš doaimmaid dahje oahpahit. Studeanttat sáhttet leat veahkkeoahpaheaddjit klássas dahje mánáidgárddis. Bagadallan lea maid go studeanttat searválaga gaskaneaset ja/dahje ovttas hárrjehallanoahpaheddjiin plánejit ja árvvoštallet doaimmaid ja dáid čađahemiid. Juohke studeanta galgá oažžut ovttaskas bagadallamiid hárrjehallama gaskamutto ja loahpageahčen. Geahča bargoáiggekapihttalas galle diimmu galget várrejuvot bagadallamii. Studeanttat galget ráhkkanit bagadallamiidda. Ráhkkanepmin sáhttet studeanta iežas

bargoplánat ja iešárvoštallamat čađahuvvon doaimmain ja vejolaš gažaldagat ja ságastallanfáttát maid áigu ovddidit.

Hárjehallanáigodaga loahpas oazžu studeanta čálalaš máhcahaga hárjehallanoahpaheaddji árvvoštallama vuodul. Árvvoštallan galgá doarjut studeanta ahtanuššama ja čájehit studentii mo su ovdáneapmi lea oahppanjoksosiid ektui ja rávvet mo sáhtá ovdánit ain viidáseappot. Árvvoštallanmáhcahat addo hárjehallangirjjáža bokte. Juohke studeanttas lea árvvoštallangirjjáš. Árvvoštallangirjjáža hálddašepmái lea sierra rutiidna. Árvvoštallangirjjáži studeanta ieš árvvoštallá iežas ovdáneami hárjehallamis. Dasto galgá hárjehallanoahpaheaddji árvvoštallat studeanta hárjehallangirjái čálalaččat. Goappašagat galgaba deavdán ja vuolláičállán árvvoštallangirjjáža ja máhcahan hálldahussii maŋemusat vahku maŋgel go hárjehallanáigodat lea nohkan. Árvvoštallangirjjáš ovddiduvvo prográmmajođiheadjái ja SOA- goađi hálldahussii loahpalaš meannudeapmái. Árvvoštallangirji, hárjehallanvásáhusaid ovdanbuktin ja raportereren lea oassi studeantta ollislaš árvvoštallamis. Hárjehallan veardiduvvo bohtosiiguin dohkkehuvvon/ ii dohkkehuvvon. Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpu hárjehallanplánas daddjo ahte “*Eaktun oazžut dohkkehuvvot hárjehallama lea ahte lea čađahan ieš hárjehallama, oassálastán bagadallamiidda, ráhkadan áigodatplánaid, oassálastán hárjehallančoahkkimiin ovdal hárjehallama, ovttasbargan vejolaš mielstudeanttaiguin hárjehallanáigodagas, oassálastán hárjehallanseminárijii ja ráhkadan hárjehallanmáhpa*”. Studeanta hárjehallanvásáhusat galget siskkiduvvot allaskuvlla oppalaš oahppanaktivitehtaide ja kvalitehtabargui. Bagadallan ja árvvoštallan doaimmahuvvo lagas ovttasbarggu bokte rektora/jođiheadjji, hárjehallanoahpaheddjiid ja fágaoahpaheddjiid gaskkas.

Hárjehallama čuovvolahttin -raportereren

Juohke hárjehallama galgá čuovvolahttin oppalaš raporteremiin. Raportereren lea eará go árvvoštallangirjjáš, muhto lea oassin hárjehallama loahpalaš árvvoštallamis ja dohkkeheamis. Raportereren sáhtá leat čálalaš ja/dahje njálmmálaš (omd. semináras/klássalanjas ovdanbuktin) dahje eará vuogi mielde nugo digitála /audiovisuálalaš. Raporterema vuohki ja áigemearri šiehtaduvvo ovdal hárjehallama. Studeanta sáhtá hárjehaladettiin čállit loggagirjii mii maŋgel lea veahkin raporteremii. Vuodđoskuvlaoahpaheaddjeoahpus lea hárjehallanmáhppa gosa dokumenterejit ja čohkkejit plánaid, čállosiid ja árvvoštallamiid mat leat vuodđun sihke bagadallamiidda ja raporteremiidda. Lagat dieđut ja mearrádušat leat iešguđet oahpaheaddjeoahpuid prográmmaplánain ja hárjehallanplánain. Pedagogihka ja iešguđet fágaid/ máhttoviidodagaid ja fágaidrasttiedaddji hárjehallanbarggut leat dábálaččat raporta vuodđun, muhto sáhtá maid eará mii mearriduvvo. Studeanta vásáhusat, oahppan ja reflekteeren sáhttet bohtit ovdan oppalaš raporteremis. Dáid raporteremiid oamasta oktagaslaš studeanta ja/dahje studeantajoavkkut. Dáid ii sáhte geavahit eará oktavuodain go hárjehallanjovkui gullevaž hárjehallanseminárijain ja fágalaš árvvoštallamiin.

Hárjehallanvásáhusaid, oahppama ja refleškuvnna dokumenteren ja ovdanbuktin

Guovddáš oassi hárbhallamis lea hárbhallanvásáhusaid ovdanbuktit ja reflekteeret. Studeanttat dokumenterejit hárbhallanvásáhusaid čálalaččat ja/dahje njálmmálaččat. Vuohki čielggaduvvo ja mearriduvvo ovdal juohke hárbhallama. Ulbmil lea ahte studeanttat besset ovdanbuktit iežaset vásáhusaid ja reflekteeret dáid ja iežaset oahppama. Studeanttat besset gaskaneaset veardádallat ja buohtastahttit nubbi nuppiid vásáhusaid ja ovtta reflekteeret fágalaš, fágaidrasttideaddji ja ámmátlaš čuolmmaid. Dainna lágiin studeanttat ovddidit iežaset iešárvoštallan- ja reflekterendáiddu. Vásihusaid ovdanbuktin earáide lea dehálaš vaikke lea čállán hárbhallanraportta. Studeanttaid ovdanbuktimá, árvoštallama ja reflekterema vuodul fágateama sáhtá árvoštallat studeanttaid ovdánandási ja olahuvvon oahppanjoksošiid. Buot árvoštallamiid oassin lea maid veardidit studeanttaid dohkálašvuoda šaddat oahpaheaddjin.

Hárjehallanseminára

Sámi allaskuvllas lea vierrun lágidit hárbhallansemináraid. Hárbhallansemináraid bokte huksejuvvo searvelatnja mii doaimbá dego pedagogalaš ja fágalaš oahppoguoovddášin mii movttiidahtá studeantaaktiivvalaš bargo-, suokkardallan- ja oahppanvugiid. Hárbhallanseminára lágiduvvo dábálaččat oktii dahje moddii jagis, ja studeanttain lea alddiineaset ovddasvástádus seminára lágideamis. Dábálaččat ovttastudeantajoavkkus lea ovddasvástádus seminára jođiheamis ja lágideamis. Ovddasvástádus juogaduvvo nu ahte nuppe vuoru ges lea nuppi studeantajoavkkus váldoovddasvástádus. Hálddaha hárbhallankonsuleanta/ráđđeaddi lea doarjjan studeanttaide lágideamis. Hárbhallanseminára sáhtá leat almmolaš hámis, masá oassálastet buot oahpaheaddjeoahpuid studeantaluohkát ja dáidda gullevaš fágaoahpaheaddjit ja hárbhallanoahpaheaddjit, hárbhallanmánáidgárdiid ja hárbhallanskuvllaid ovtasteaddjit ja SOA- goađi jođihangoddi. Dahje hárbhallanseminára sáhtá leat siskkáldas, mas eai searvva eambo studeantajoavku, hárbhallanoahpaheaddjit ja fágateama. Juohke studeanta galgá aktiivvalaččat oassálastit semináras. Hárbhallansemináras ovdanbuktojit hárbhallamat ja dáid sisdoallu heivvolaš vuogi mielde. Studeanttat hárbhallat ovdanbuktit semináras. Oassin lea smiehttat ja heivehit ovdanbuktimiid almmolaš arenaide ja gávnnaht mo sáhtá dákkár arenas suokkardallat ja sárgastallat fágalaš, profešuvdnaguoski ja pedagogalaš áššiid. Studeanttat ovdanbuktet iešguđet vugiiguin maid ieža hutket, nugo rollaspealu dahje eará dáiddalaš vugiin, seaidnečájáhusaid, aviissa dahje oahpponeavvuidráhkademiin. DGT lea lunddolaš veahkkeneavvu dán oktavuodas.

Jus čuožžila eahpádus hárbhallama dohkkeheami ektui

Jus čuožžila eahpádus ovttage studeanta hárbhallama dohkkeheami ektui, de galgá Sámi allaskuvllii dieđihuvvot nu árrat go vejolaš. Hárbhallanoahpaheaddji dieđiha eahpideami SOA- goahtái čálalaččat, mas čilge makkár ákkain eahpádus ovddiduvvo ja mo studeanta sáhtá buoridit iežas hárbhallama. Dákkár dilálašvuodain gohččojuvvot studeanta čoahkkimii, mas Sámi allaskuvlla bealis ovddasta okta SOA- goađi jođihangottis ja mas hárbhallanoahpaheaddji searvá ja dárbbu mielde maidái rektor/jođiheaddji.

Eahpádusdieđu dihte galgá studeanta čuoovluvvot earenoamážit ja dainna ulbmiliin ahte čielggadit mo studeanta galgá buoridit iežas hárjehallama. Čoahkkin galgá dollojuvvot nu árrat go vejolaš vai studeanta oažžu vejolašvuoda njulget ja buoridit vai ceavzá hárjehallama. Čoahkkimis čállojuvvo beavdegirji ja lea vuodđun viidáset čuoovleapmái. Prográmmajodiheddjis lea váldoovddasvástáduš čuoovlit ovttaskas studeanttaid hárjehallančádaheami ovttas guoskevaš fágaoahpaheddjiin ovdal go hárjehallan dohkkehuvvo loahpalaččat ja sensoreren registrerejuvvo. Loahpalaš dohkkeheami oassin lea ovttaskas studeanta progreshuvna čuoovleapmi.

Ákkat manne studeanta sáhtta eahpiduvvot oažžut dohkkehuvvot hárjehallama sáhttet leat váilevaš dieđut, máhtut ja oppalaš gelbbolašvuota vurdojuvvon oahppanjoksosiid ektui. Eará ákkat sáhttet leat ahte studeanta lea jávkan eanet go lobálaš mearri ja váilevaš dohkálaš ákka geažil, dahje ahte studeanta čájeha beliid mat gusket oppalaš dohkálašvuhtii. Jus lea eahpádus ovttaskas studeanta oahpaheaddjedohkálašvuodas, de leat sierra njuolggadusat mat gusket dohkálašvuoda árvvoštallamii. Dalle galgá ášši dieđihuvvot sierra nammaduvvon ásašuvddasvástideaddjái, vásedin skovi bokte. Dan maŋnel árvvoštallo galgá go ášši ceggejuvvot oahpaheaddjedohkálašvuodaáššin (gč. sierra kapihttala dohkálašvuoda birra). Čujuhuvvo muđui Sámi allaskuvlla loahpalaš eksámen- ja árvvoštallannjuolggadusaide.

Jus ii oáččo hárjehallama dohkkehuvvot

Studeanta guhte ii oáččo hárjehallama dohkkehuvvot, oažžu ođđa vejolašvuoda čadahit olles dahje osiid hárjehallamis. Studeanta ii oáččo dohkkehuvvot boahttevaš lávkkiid oahpus ovdal go hárjehallan lea dohkkehuvvon. Jus gártá olles hárjehallama ođđasit čadahit, de sáhtta veardidit hárjehallama čadahit ođđa hárjehallanbáikkis ja ođđa hárjehallanoahpaheaddji láidesteami bokte. Jus vejolaš de sáhtta ođđa fágaoahpaheaddji čuoovlit studeanta. Ovddit hárjehallama árvvoštallangirjjáza dieđut eai galgga fievrividuvvot ođđa hárjehallanbáikái ja hárjehallanoahpaheaddjái, eambo jus studeanta ieš dan dáhttu, dahje earenoamáš dilálašvuodát dan gáibidit. Dát mearráduš čuoovu seamma prinsihpa go ođđa eksámeniin muđui (vrd. Sámi allaskuvlla loahpalaš eksámen ja árvvoštallannjuolggadusaid), mat gáibidit ahte kandidáhta dieđut ja máhtut geahččaluvvot ja veardiduvvot bealátkeahkes ja fágalaš dohkálaš vuogi mielde. Jus studeanta nuppes ii oáččo dohkkehuvvot hárjehallama, de ferte ášši loktejuvvot dohkálašvuoda árvvoštallamii dahje sáhtta massit oahpposaji (gč. Sámi allaskuvlla loahpalaš eksámen ja árvvoštallannjuolggadusaid)

Dohkálašvuoda árvvoštallan

Studeantta dohkálašvuodaárvvoštallan lea oktasaš ovddasvástáduš ja hálddašuvvo sierra nationála dohkálašvuoda njuolggadusaid mielde (Gč. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-30-859>). Láhka eaktuda ahte juohke oahpaheaddjestudeanta galgá olles oahppoáigge čada veardiduvvot dohkálašvuoda ektui. Dát miellidubuktá ahte sis, geain lea dahkamuš oahpaheaddjestudeanttain hárjehallanoahpus, nugo Sámi allaskuvlla oahpaheaddjeoahpuid jodiheddjiin ja fágaoahpaheddjiin ja

verdde-/hárjehallanskuvlla rektoris dahje verdde- /hárjehallanmánáidgárddi jođiheaddjis ja hárjehallanoahpaheddjiin, lea geatnegasvuohta veardidit studeanta dohkálašvuođa oahpaheaddjeámmáhii. Gáibiduvvo lagas čuovvleapmi jus lea eahpádus ovttage studeantta oahpaheaddjedohkálašvuođa hárrái. Jus oktage studeanta eahpiduvvo ceavzit hárjehallanoahpu oahpaheaddjedohkálašvuođa geažil, de galgá hárjehallanoahpaheaddji nu árrat go vejolaš dieđihit eahpideami Sámi allaskuvlii. Sámi allaskuvla čuovvula eahpádusášši. Oahpaheaddjedohkálašvuođa guoski eahpádusat galget dieđihuvvot ja ákkastallot sierra *eahpádusskovi* bokte mii sáddejuvvo Sámi allaskuvlla dohkálašvuođaáššiid ásahusovddasvástideaddjái. Dákkár áššiide lea sierra áššegeaidnu, man gávdna dokumeanttas *Dohkálašvuođa árvvoštallan- oanehis čilgehus 2011*.

4. OVTTASBARGGU SEARVELANJAT, ROLLAT JA OVDDASVÁSTÁDUSAT

Ovttasbarggu searvelanjat

Searvelanjat leat deaivvadanbáikkít ja gulahallanarenat mat leat sihke fysalaš ja digitála hámis ja čálalaš ja njálmmálaš hámis. Searvelanjaid ulbmil lea sihkkarastet ahte doaimmahuvvo gaskaneas diehtjuohkin- ja gulahallan buohkaid gaskkas geain lea hárjehallanoahpuin dahkamuš, ja nannet fierpmádaga ja praktihkalaš ja fágalaš ovttasbarggu gaskkal Sámi allaskuvlla ja hárjehallanbáikkiid. Searvelanjain lea hárjehallanoahpu ja dutkan- ja ovdánahttinbarggu ulbmil, kvalitehta, čađaheapmi ja ovdánahttin guovddáži. Searvelanjat leat nugo čoahkkimat, digitála oahppobáikkít, seminárat, bagadallankurssat, plánat, árvvoštallangirjijt jna. Ovttasbargosearvelanjat leat oassin lohkanbajiin ja hárjehallamiid ráhkanemiin ja árvvoštallamiin, gos sihke hárjehallanbarggut soabaduvvot ja árvvoštallot. Searvelanjat leat maid oahppodoaimmaid kvalitehtagiehtagirji, bagadallamat, fágaplánat, hárjehallanplánat, árvvoštallangirjjážat, oahppanjovssusmihtut, hárjehallančoahkkimat ja hárjehallanseminárat. Ovttasbarggu doaimmat ja áigemearit ovdanbohtet sierra plánas.

Hárjehallanskuvlla ja hárjehallanmánáidgárddi rollat ja ovddasvástádusat

Hárjehallanoahpahuš lea ovttasbargu gaskkal Sámi allaskuvlla ja hárjehallanskuvlla ja hárjehallanmánáidgárddi, barggus válbmehit gelbbolaš oahpaheddjiid boahteáigge mánáidgárddiide ja skuvllaide. Juohke virggehasas lea sierra rolla dán ovttasbarggus, mat čilgejuvvo lagabuidda dás.

Skuvlaeaiggát/Mánáidgárdeeaiggát

Mánáidgárdeeaiggádis/ skuvlaeaiggádis lea bajitdási ovddasvástádus iežas skuvllain/ mánáidgárddiin láchčit saji hárjehallanohppui. Eaiggát galgá

- láchčit doarvá fágalaš relevánta hárjehallansajiid ja sihkkarastet ahte leat gelbbolaš hárjehallanoahpaheaddjit geat váldet vuostá studeanttaid.

- jođihangotti bealis nammadit hárjehallanoahpaheddjiid
- láchit dili nu ahte skuvllain/mánáidgárddiin leat buorit eavttut čađahit hárjehallanoahpu ja ovdánahttinbargguid
- doaibmat bargoaddin hárjehallanoahpaheddjiide
- máksit bálkká hárjehallanskuvlii/-mánáidgárdái ja hárjehallanoahpaheddjiide
- sáddet oppalaš refušuvdnagáibádusa Sámi allaskuvlii mearriduvvon áigemeeriid siskkobeale, nu fargga go hárjehallanáigodat lea loahpahuuvon
- gokčat penšuvdnaoasi hárjehallanoahpaheddjiid bálkkás

Rektor/ Mánáidgárdejođiheaddji

Rektoris/jođiheaddjis lea iežas skuvllas/mánáidgárddis bajitdási ovddasvástádus hárjehallanoahpu doaimmaide. Son lea allaskuvlla oktavuodáolmmoš ja son doaimmaha hárjehallanoahpahusa plánenbarggu. Son láchčá hárjehallansajiid studeanttaide, ja sus lea ovddasvástádus dasa ahte hárjehallan čađahuvo mearriduvvon rámmaid, plánaid ja mihttomeriid mielde. Rektor/ jođiheaddji galgá

- veahkkin válljet hárjehallanoahpaheddjiid, ja láchit hárjehallanoahpaheddjiide buriid bargoeavttuid doaibmat hárjehallanoahpaheaddjin.
- láchit ahte hárjehallanoahpaheddjiid lea vejolaš háhkat unnimusat 15 oahppočuoggá bagadallanpedagogihkas
- ráhkkanahittit ásahusa, váhnemiid ja ohppiid/mánáid ahte leat studeanttat
- láchit ovttasbarggu gaskkal hárjehallanáshusa ja allaskuvlla
- jus leat mánnga oahpaheaddji geat galget juogadit doaimmaid ja doaibmat hárjehallanoahpaheaddjeteamas, de galgá okta ovddasvástidit ahte barggut juogaduvvojit ja čađahuvojit. Rektor/jođiheaddji vállje geas lea ovddasvástádus.
- jus hárjehallanoahpaheaddji gártá jávkat, dieđihit allaskuvlii, ja ordnet sadjásaš hárjehallanoahpaheaddji
- sihkkarastet ahte studeanttat ožžot buriid bargovejolašvuodaid, ahte olles ásahus lea hárjehallanarenan, ahte studeanttat besset hárjehallat relevánta oahpahasas ja doaimmain ja vásihit iešguđetlágan bargguid ja bargovugiid
- fátmasta studeanttaid ásahusa sosiálalaš oktavuodáin
- sihkkarastit ahte studeanttat besset oahpahit šiehttojuvvon oahpahasdiimmuid ja doaimmaid, ja ožžot šiehttojuvvon bagadallama
- dáhkidit ahte studeanttat, geat dohkálaš sivain gártet jávkat hárjehallamis, besset maŋgil čađahit váilebeivviid

Hárjehallanoahpaheaddji ovddasvástádus

Hárjehallanoahpaheaddjis lea ovddasvástádus dovdat hárjehallanoahpaheaddji rolla ja doaimmahit bargguid ja ovddasvástádusaid mat gullet hárjehallanoahpaheaddjái. Hárjehallanoahpaheaddji lea barggus

skuvllas dahje mánáidgárddis. Hárjehallanoahpaheddjiiguin šiehtaduvvo ain ovtta joavkkuin ovtta hárjehallanáigodahkii. Ovtta hárjehallanoahpaheaddjis lea ovddasvástádus gaskkal 2-4 studentii hávális. Hárjehallanoahpaheaddji galgá

- ovddasvástidit ja lámčit ahte hárjehallan čađahuvvo mearriduvvon rámmaid, plánaid ja mihttomeriid mielde, ja ahte studeanttat ožžot buriid bargovejolašvuodaid
- vuostáváldit studeanttaid ja lámčit nu ahte studeanttat dovddiidit ásahusa iešguđet beliid, ovdánahttinbargguid, jođiheami, ja muđui eará doaimmaid
- ráhkkanit ja čađahit hárjehallama sihke áigodaga, bagadallama, árvoštallama ja loahpahanbargguid hárrái mat čuvvot
- sihkkarastit ahte studeanttat besset skuvlahárjehallamis vásihit oahpaheami ja luohkkájođiheami ja muđui oahpaheaddjeámmáha iešguđet beliid ja reflekeret iežaset oahppama ja vásáhusaid
- sihkkarastit ahte studeanttat besset vásihit bargat mánáidgárddis ja mánnájoavkkus, mánáidgárddi jođiheami, ja muđui mánáidgárdeoahpaheaddjeámmáha iešguđet beliid ja reflekeret iežaset oahppama ja vásáhusaid
- lámčit hárjehallanoahpahusa, juolludit oahpahusdiimmuid ja bagadallat
- čađahit gaskaboddosaš árvoštallama studeanttas, árvoštallat studeanttaid dohkálašvuoda šaddat oahpaheaddjin, deavdit eahpádusskovi jus eahpida dohkálašvuoda.
- čállit studeantaárvoštallamiid, ja árvoštallat studeanttaid hárjehallama leat dohkkehuvvon/ii dohkkehuvvon
- oasálastit čoahkkimiin mat lágiduvvojit hárjehallanoahpu oktavuodas.
- dieđuid juohkit jođiheddjiide hárjehallanáshusas ja addit dieđu buori áiggis jus lea dárbu sadjásažžii
- čuovvut, dahje searvat searvelanjaid oktasaš doaimmaide nugo hárjehallančoahkkimiidda, hárjehallansemináraide jna.

Hárjehallanoahpaheaddjái skuvllas rehkenastojuvvo ahte lohkanáigi/oahpahasáigi vuoliduvvo dan mielde man viiddis hárjehallanoahpaheaddjefunkšuvdna lea. Ovtta jahkedoaimmas várrejuvvo 125 diimmu hárjehallanoahpaheaddjefunkšuvdnii maid gokčá Sámi allaskuvla. Dáidda gullá studeanttaid bagadallan, ovda- ja maŋnebargu, árvoštallan, gelbolašvuoda nannen ja čoahkkindoaimmat. Dáin 18 diimmu várrejuvvo searvelanjaid gulahallamiidda, čoahkkimiidda ja eará plánenbargguide.

Hárjehallanoahpaheaddjái mánáidgárddis várrejuvvo... **DÁRKKISTIT!**

Hárjehallanoahpaheaddji bargoáigái gullá čuovvut studeanttaid njálmmálaš ovdanbuktimiid hárjehallanraporteremiid oktavuodas, nugo searvat hárjehallanseminárain ja nu ain.

Sámi allaskuvlla ovddasvástádus

Sámi allaskuvllas lea bajitdási ovddasvástádus oahpaheaddjeoahpuin.

SOA- goahti

lea fágalaččat ja hálddahaslaččat válodoovdasvástádus hárbhallamii. Goahti galgá

- jodiht, organiseret, ja ovddasvástidit hárbhallanoahpahusa, čoahkkinnplánaid ja bargoplánaid
- hárbhallanoahpahasaid čađahit fágalaš ja kvalitehta mihtuid ektui.
- ráhkkanahhtit, čađahit, kvalitehta sihkkarastit, árvvoštallat ja čuovvulit hárbhallama
- Ovddidit ja doallat šiehtadusaid
- čađahit dohkálašvuoda árvvoštallama
- báلكkáid máksit hárbhallanásahussii/hárbhallanoahpaheaddjái
- sihkkarastet dárbbášlaš dieđuid ja bagadallama hárbhallanoahpaheaddjái

Studeantta ovddasvástádus

- alddis ovddasvástádus iežas oahppamii, ja lea mielovddasvástádus oahppanjoksosiid dáfus
- lea oahppodilis, muhto galgá oasálastit bargodillái dego ovttasbargoguoibmin ja observatevran.
- dovddiidit ja čuovvut hárbhallamii guoski njuolggadusaid, plánaid jna.
- ráhkkanit bagadallamiidda, oahpahasaid, hárbhallanbargguide ja galgá árvvoštallat hárbhallama
- čuovvulit bagadallamiid ja rávvagiid ja reflekeret iežas oahppama ja ovdáneami
- čađahit buot mearriduvvon bargguid ja leat aktiivvalaš maiddá muđui bargguin, ja oaidnit ieš bargguid
- studeanta ii guotte seamma dási ovddasvástádusa nugo virgáduvvon oahpaheaddji, muhto galgá bargat ja doaibmat dego livččii
- dieđihit hárbhallanoahpaheaddjái jus šaddá jávkan

Fágaoahpaheaddji

- fágalaš ovddasvástádus sierra fága hárbhallanoahpu sisdoalus
- searvat hárbhallanplánenbargguide, árvvoštallamii ja čuovvoleapmái ovttas prográmmajodiheaddjiin, eará fágaoahpaheddjiiguin ja hárbhallanoahpaheddjiiguin
- searvat galledeamis hárbhallanbáikkiin ovddas teamain, hárbhallanoahpaheaddjin ja studeanttaiguin, nu ahte hárbhallanoahpaheaddjit besset hahkát fágalaš dieđuid dárbbuid mielde
- bagadallat studeanttaid ja hárbhallanoahpaheddjiid dárbbu mielde
- lohkat ja čuovvulit studeanttaid árvvoštallamiid ja raporteremiid iežas fágas ja oppalaččat.

Prográmmajodiheaddji

- fágalaš ovddasvástádus guoskevaš oahpaheaddjeoahpu hárbhallanoahpus
- sihkkarastit hárbhallanplánenbargguid ja árvvoštallamiid ja dáid čuovvolemiid
- gaskkustit dárbbášlaš fágalaš ja profešuvdnaguoski dieđuid hárbhallanoahpaheddjiide
- jodiht hárbhallanbargoproseassa ovttas hárbhallanoahpaheddjiiguin ja studeanttaiguin, dáid ráhkkanan- ja árvvoštallančoahkkimiin ja seminárain
- sihkkarastit gulahallama ja/dahje galledeami hárbhallanáigodagas.

- bagadallat studeanttaid ja hárjehallanoahpaheddjiid dárbbu mielde
- lohkat ja čuovvolit studeanttaid árvoštallamiid ja raporteremiid oppalaččat

Hárjehallankonsuleanta/-ráđđeaddi

- hálldahuslaš ovddasvástádus oahpaheaddjeoahpuid hárjehallanoahpu organiseremis
- doaimmahit hárjehallanplánaid njuolggadusaid ja eará doaibmi njuolggadusaid/ rutiinnaid mielde
- leat gulahallangaskaoapmin praktihkalaš hárjehallanáššiin
- sihkkarastit ahte gustovaš dieđut hárjehallanoahpahusa birra leat olámuttos buohkaide geaidda guoská
- bovdet hárjehallančoahkkimiidda ja –semináraide
- áššemeannudeaddji hárjehallanbáikkiid šiehtadusaiguin ja sin bálkááššiin
- áššemeannudeaddji studeanttaid hárjehallangoluid oktavuodas
- áššemeannudeaddji studeanttaid sierra ortnet ohcamušain

Oahppojođiheaddji

- fágalaš ja hálldahuslaš ovddasvástádus oahpaheaddjeoahpuid hárjehallanoahpuid strategalaš plánain
- čuovvolit ahte leat fágalaš, olmmošlaš ja ekonomalaš resurssaid hárjehallanohppui
- kvalitehtasihkarastin ja raporterin sihke fágalaš ja hálldahuslaš doaimmain
- ásahusovddasvástideaddji dohkálašvuodaáššiin
- searvelanjaid ovttasbargguid láchit ja čuovvolit

Goahtejođiheaddji

- bajitdási fágalaš ja hálldahuslaš ovddasvástádus hárjehallanohppui, DoB- doaimmain ja kvalitehtabarggus
- sihkkarastet fágalaš, olmmošlaš ja ekonomalaš resurssaid hárjehallanohppui
- ovddasvástádus dasa ahte šiehtadusaid intenšuvnnat ollašuvvet ja mihtut čađahuvvot
- sihkkarastet buori fágalaš ja hálldahuslaš ovttasbargu Sámi allaskuvlla ja hárjehallanoahppoásahusaid gaskkas

5. STUDEANTTAID HÁRJEHALLANGOLUID GOKČAN

Sámi allaskuvllas lea prinsihppa ahte geatnegahtton hárjehallan ii galgga leat stuorit lassigollun studeanttaide, muhto ferte lihkká rehkenastit ahte šaddet lassigolut hárjehallamis johtima ja orruma oktavuodas. Sámi allaskuvlla ráhkada mátkestipeandda iešguđet hárjehallanbáikki ektui. Vuodđun stipeandda rehkenastimii lea galle kilomehtera lea allaskuvllas hárjehallanbáikái ja galle studeantta leat joavkkus. Dá čuovvu formel man vuodul rehkenasto mátkestipeanda:

$$(x \text{ km} * 2 \text{ kr/km}) + (x \text{ km} * y \text{ passenger} * 0,50 \text{ kr/km/passager}) = x \text{ kr.}$$

studentii z studeantajoavkkus

Sámi allaskuvla máksá gitta 250,- kruvno rádjai jándorii juohke studentii idjadangoluid ovdas hárhallama oktavuodas, go sáhtá duođástit ahte lea máksán duppalit viessoláiggu hárhallanáigodagas. Orrungoluid máksimii leat čuovvovaš eavttut:

- Studeanta galgá guittiin duođástit orrungoluid ja Sámi allaskuvla máksá dušše orrungoluid mat leat duođástuvvon, gitta 250,- kruvno rádjai jándorii juohke studeantta nammii.
- Sámi allaskuvla eaktuda ahte studeanttat orrot hálbimus lági mielde, ja ahte studeantajoavkkut juogadit orrunbáikki gos lea vejolaš seastin dihte orrungoluid.
- Sámi allaskuvla ii mávsse orrungoluid go hárhallan lea Guovdageainnus dahje studeantta ruovttusuohkanis.
- Sámi allaskuvla ii mávsse ollislaččat mátk- ja orrungoluid studeanttaide, geat ožžot bálkká dehe eará ruhtadoarjaga alit oahpu almmolaš ortnegiin.

Studeanttat fertejit deavdit goluid ruovttoluotta máksin -skovi ja buktit dan allaskuvlii, jus hárhallangolut galget máksojuvvot. Buot guittet galget čuovvut mielde. Earenoamáš dilálašvuodain sáhtá Sámi allaskuvla gokčat eambo. Golut hárhallama oktavuodas mat eai leat šiehtaduvvon ovdagihitii eai máksojuvvo. Áigemearri buktit máksinskovi Sámi allaskuvlii lea mánu maŋŋel go hárhallan nohká. Jus ii leat buktán máksinskovi áigemeari sisa, de eai máksojuvvon hárhallangolut. Jos bargosadji geatnegahtá studeantta bargomátkái, de galgá bargosadji/hárhallanbáiki máksit su mátkegoluid dábálaš máksomeriid mielde.

Jus studeanttas jápmá lagasolmmoš hárhallanáigodagas de gokčá allaskuvla johtingoluid mat vástidit hárhallanbáikkis Sámi allaskuvlii.

6. EARÁ NJUOLGGADUSAT

Politiijaduođáštus

Juohke studeanta gii álgá oahpaheaddjeohppui galgá buktit politiijaduođáštusa. Politiijaduođáštus ii galgga boarrásit go 3 mánu ja buktojuvvo Sámi allaskuvlii oahpu álggadetiin ja ovdal go sáhtá hárhallamii mannat. Studeanttat geat sirdet oahposaji ovttá oahppoásahusas nubbái, galget duođáštusa addit ođđa oahppoásahussii ahte leat buktán politiijaduođáštusa vuosttaš oahppoásahussii. Politiijaduođáštus gusto nu guhka go oahppoáigi bistá.

Jávohisvuoda geatnegasvuoha

Studeanttat čállet vuollái javohisvuodageatnegasvuoda skovi Sámi allaskuvllas ovdal go hárhallanoahpahusat álget, mii lea gustovaš buot oahppoajagiid hárhallamiidda. Hárhallanbáiki sáhtá

bivdit studeanttaid čállit vuollái jávohisvuoda geatnegasvuoda maiddái báikkálaččat. Hárjehallanbáikkiin ja hárjehallanoahpaheddjiin ja eará bargiin lea jávohisvuoda geatnegasvuoha studeanttaid ektui ja eará dieđuid ektui maid lága mielde galgá suddjet. Raporttat, áicamat ja notáhtat leat siskkáldas bargonotáhtat main galgá jávohisvuoda geatnegasvuoda sihkarastet. Ohppiid namat eai berre čuožžut beaiveloggain ja eará čálalaš dokumentašuvnnain. .

Tuberkulose duođašteapmi

Buot oahpaheaddjestudeanttat galget duođaštit tuberkulosa guoskevaš gažaldagaid.

Jávohisvuoda duođaštussii ja tuberkulosaduođaštussii leat sierra skovit maid galgá deavdit. Eaktun beassat hárjehallama čađahit lea ahte dát leat ortnegis.

Hárjehallan ja sadjásažžan doaibmat

Hárjehallanáigodagas ii sáhte studeanta bargat sadjásažžan (vikáran) hárjehallanbáikkis.

Hárjehallanoahppu galgá leat bagadallon ja árvvoštallon. Jus hárjehallanoahpaheaddji šaddá buohcci, de galgá hárjehallanbáiki bidjat sadjásaš hárjehallanoahpaheaddji bagadallat studeanta. Studeanta sáhtá spiehkasteapmin oahpahit/jođihit ohppiidoavkku/mánájoavkku okto dahje ovttas eará studeanttaiguin. Dalle ferte rektor/jođiheaddji dahje eará hárjehallanoahpaheaddji duogábeale doarjjan. Jus lea eahpádusdilli de galgá Sámi allaskuvlla hárjehallanráđđeaddiin váldit oktavuoda.

Hárjehallan iežas bargosajis

Jus studeanta gártá hárjehallat bargosajis mii lea iežas bargosadji, de gustojit seamma njuolggadusat go dalle go ii leat iežas bargosajis hárjehallama. Hárjehallan lea oahppanáigi ja studeanta ii sáhte váldit ovddasvástádusa seamma dásis go dalle go lea bargodilis. Studeanta hárjehallan galgá árvvoštallot fágalaččat ja objektiivvalaččat. Jus bargoustit gártá hárjehallanoahpaheaddjin studentii, de ferte sihkarastet ahte dákkár gaskavuohta ii váikkut studeanta hárjehallančađaheapmái eahpevuoiggalaččat. Lea vejolaš ahte fágaoahpaheaddjit váldet stuorát rolla árvvoštallamis ovttas hárjehallanoahpaheddjiin, jus hárjehallanoahpaheaddji lea dahje lea leamaš studeanta bargoustit.

Jávkan dahje virgelohpi hárjehallanáigodagas

- Buot hárjehallamat ja daidda gullevaš ráhkkaneamit ovdagihtii, vejolaš fágabeaivvit hárjehallamiid oktavuodas, árvvoštallamat čađahettiin ja manjel, hárjehallamiid čuovvoleamit allaskuvllas dahje digitálalaččat leat bákkolaččat. Jávkan dain eambo go 15 % mielddisbuktá buhttema/sierra bargguid mat mearriduvvot oahpaheaddjeoahpuid fágateama bealis. Buhtten sierra barggu bokte galgá čájehit studeanta oľahan oahppanjoksosiid ja ovdáneami.
- Buot hárjehallamat ja dan oa galget leat dohkkehuvvon ovdal go studeanta sáhtá oazžut loahppaduođaštusa.
- Ii leat vejolaš plánet jávkamiid ja luomuid hárjehallanáigodagain ja hárjehallamiid ráhkkanan-, ja árvvoštallan- ja čuovvolanbeivviide

- Studeanttain geain leat luohhtevašdoaimmat sáhttet oážžut permišuvnna hárjehallamiin searvat Sámi allaskuvlla siskkáldas čoahkkimiidda.
- Hárjehallanbáiki sáhtta dohkkehít ahte studeanttat fitnet doaktárdiimmuin jávkama oppalaš rájiid siskkobeale mii leat 15 % dohkálaš ákkain, nugo doavtterduođastusain
- Jus studeanta diehtá ahte earenoamáš sivaid geažil gártá jávkat hárjehallamiin, de ferte allaskuvla oážžut dieđu unnimusat mánu ovdal vai sáhtta hárjehallama plánet sihke hárjehallanjoavkku ja studeanta ektui. Mánnáoažžuma oktavuodas ferte dieđihit nu árrat go vejolaš, unnimusat 3 mánu ovdal. Jus jávkama sivva lea lagasolbmo jápmin dahje lihkoshisvuolta, dat lohko dohkálaš jávkamin 15 % siskkobealde.
- Hárjehallanbeivviid jávkama šaddá ollásit čađahit maŋŋel. Jus lea dohkálaš ágga jávkamii de lea Sámi allaskuvla geatnegas láchit hárjehallama ođđasit seamma oahppojagi siste. Jus ii leat dohkálaš ágga jávkamii, de ferte studeanta vuordit dassá nuppes lea vejolaš čađahit seamma hárjehallama.
- Studeanta buktá duođastusa allaskuvlii jus gártá jávkat hárjehallamis. Jus jávká eanet go 3 beavvi juogo iežas dahje máná buozalmasvuoda geažil, de buktá allaskuvlii doavtterduođastusa
- Ođđa hárjehallanáigodat šiehtaduvvo studeanta, hárjehallanbáikki (rektora) hárjehallanoahpaheaddji ja SOA- goađi gaskkas.
- Hárjehallanoahpaheaddji dahje rektor/jođiheaddji dieđiha Sámi allaskuvlii galle beavvi studeanttas leat báhcán čađatkeahttá ja goas dáid lea vejolaš čađahit maŋŋel
- Buot vejolaš jávkan hárjehallamiin ferte čađahuvvot ođđasit ovdal go studeanta sáhtta árvoštallot loahpalaččat
- Studeanta árvoštallangirjjáš sáddejuvvo SOA- goahtái go buot hárjehallanbeavvit leat čađahuvvon.